

Tussen blinde paarden en bij elkaar op de koffie.

Een evaluatie van EigenWIJzebuurten.nl

Samenvatting

Inhoud

1. Inleiding	2
2. Constateringen	3
3. Conclusies en aanbevelingen	6
4. Appendix: Enquête resultaten	8

Inleiding

EigenWIJzebuurten.nl is in 2008 opgezet als een landelijke campagne van WijkAlliantie waarin buurtbewoners een gemengd team vormen om samen de leefbaarheid in de buurt te verbeteren. WijkAlliantie is een landelijke onafhankelijke netwerkorganisatie die zich sinds 1997 inzet om de leefbaarheid in wijken en buurten te verbeteren, met name daar waar mensen van diverse culturen samenleven. Dit doet ze door initiatieven van betrokken burgers te ondersteunen met informatie, advies en coaching. Daarnaast draagt WijkAlliantie bij aan het ontstaan van goede samenwerkingsverbanden in de desbetreffende wijken en buurten. Tot slot maakt WijkAlliantie goede voorbeelden zichtbaar en brengt ze als landelijk sociaal makelaar mensen met ideeën met elkaar in contact door bijeenkomsten en een website.

Het doel van EigenWIJzebuurten.nl is de interculturele wij/zij tegenstelling te doorbreken en de kloof tussen allochtonen en autochtonen te verkleinen vanuit eigen burgerinitiatief. WijkAlliantie gelooft dat de kloof tussen leefstijlen en culturen alleen kan worden overbrugd als wordt ingespeeld op het zelforganiserend vermogen van burgers. EigenWIJzebuurten.nl ondersteunt daarom buurten met een coach, een landelijke helpdesk en een kleine financiële bijdrage van 500 euro om minimaal 2 buurtactiviteiten per jaar te organiseren. Ruim twee jaar en méér dan 300 activiteiten verder, was het moment aangebroken om te bekijken wat EigenWIJzebuurten.nl voor de buurten én betrokken buurtbewoners heeft betekend.

In opdracht van WijkAlliantie is er in het voorjaar van 2010 een onderzoek uitgevoerd door Dennis van den Berg msc. en Lisa Freiburg msc. met ondersteuning van drs. Maaïke Jongepier. De centrale vraag was: In welke mate draagt EigenWIJzebuurten.nl bij aan (nieuwe) positieve contacten tussen buurtbewoners? Aansluitende vragen waren: Hoe zijn de contacten tot stand gekomen, hoe uitten deze zich en in welke mate zijn deze overbruggend van aard? Hiermee wordt bedoeld contacten die zijn ontstaan tussen mensen die van elkaar verschillen in leeftijd, sociaal-economische status en vooral etniciteit. Naast de focus op contacten, is er ook gekeken naar het type buurt waar EigenWIJzebuurten.nl actief is. Wat zijn de kenmerken en problemen van deze buurten en wie zijn er actief? Als laatste is er kort gekeken naar de praktische bijdrage van EigenWIJzebuurten.nl in het geven van handvatten aan buurten.

Aan de hand van een digitale enquête¹ en twaalf diepte-interviews met de trekkers van een buurtteam is er geprobeerd antwoord te geven op bovenstaande vragen. Uiteindelijk was het doel van het onderzoek te bepalen hoe EigenWIJzebuurten.nl bijdraagt aan het versterken van sociale cohesie en intercultureel contact in de buurt. De opgedane informatie en gegevens beperken zich tot de reikwijdte van dit onderzoek. Deze samenvatting van het rapport vermeldt de constatering, de conclusies en aanbevelingen van de onderzoekers. Tot slot worden de resultaten van de enquête vermeld. Een dankwoord gaat uit naar alle deelnemers aan het onderzoek die tijd vrij hebben gemaakt om de onderzoekers te ontvangen en/of de vragen te beantwoorden.

¹ Van de 101 aangeschreven contactpersonen van EigenWIJze buurtteams zijn 58 ingevulde enquêtes retour gekomen.

1. Constateringen

De EigenWIJze Buurt

Alle buurten bevinden zich in de buitenwijken van steden. Het zijn buurten met veel groen, goede infrastructuur en gecentreerde voorzieningen in de nabijheid. De buurten hebben over het algemeen een vrij gemengde samenstelling. Er wonen gezinnen, alleenstaanden, huurder en kopers, jongeren en ouderen, autochtonen en allochtonen. Veel buurten waren jarenlang verwaarloosd, maar zijn in de afgelopen jaren door de gemeente flink opgeknapt. Hierdoor zijn frustraties over de openbare ruimte naar de achtergrond gedreven. De problemen in de buurten concentreren zich dan ook meer op het sociale vlak.

De buurten worden bewoond door sterk geïndividualiseerde bewoners of juist groepen die sterk naar binnen gericht zijn. Er is tussen de bewoners weinig sociale cohesie en de contacten zijn er vluchtig, afstandelijk en koel. Met bepaalde groepen zijn de contacten zelfs uitgesproken negatief. Met name hangjongeren zijn genoemd als overlastveroorzakers. Ook gaat er van deze groep soms een zekere dreiging uit naar kinderen en volwassenen. In een aantal gevallen is deze dreiging reëel.

In drie zogenaamde Vogelaarwijken die bezocht zijn, is tweemaal gesproken over een specifieke buurtcultuur van afhankelijkheid. Bewoners, zowel laagopgeleide autochtonen als immigranten, hebben zichzelf afhankelijk gemaakt van de Nederlandse verzorgingsstaat waardoor het arbeidsethos sterk is teruggedrongen. Zowel ouders als kinderen hebben zich het vragen eigen gemaakt, wat een belemmering voor de vooruitgang van de buurt en de emancipatie van de bewoners vormt.

Over integratieproblematiek is relatief weinig gezegd. Een aantal elementen kwamen wel naar voren. Ten eerste dat integratie in buitenwijken niet alleen gerelateerd moet worden aan allochtonen, maar ook aan autochtonen onderling. Blijkbaar passen sommige leefstijlen-bijvoorbeeld van hangjongeren, sommige autochtonen uit volksbuurten en allochtonen - niet goed in de burgermoraal van de buitenwijken. Ten tweede dat niet alle bewoners eenzelfde openheid vertonen naar de integratie van de allochtonen. Zo storen sommigen zich aan de schijnbare 'voorkeursbehandeling' van allochtonen, storen anderen zich aan de hoge concentratie van allochtonen in bepaalde buurten en blijven anderen niet alleen het liefst bij eigen leest, maar ook leefstijl. De behoefte om te integreren is bij bepaalde volkslieden, etnische groepen en senioren niet altijd heel hoog.

Tot slot zijn er aanwijzingen dat er een 'integratietaboe' bestaat. De onderzoekers zelf en buurtbewoners bleken aarzelend bij het benoemen van groepen, verschillen en vooral problemen. In de gesprekken was voelbaar dat het praten over etniciteit een gevarenzone vormde, een gebied om niet te betreden of anders snel weer van af te wijken. Het idee dat je niet mag generaliseren en in het verlengde daarvan discrimineren is sterk aanwezig. Deze gevoeligheid vormt in twee richtingen een probleem voor het samenleven. Enerzijds vormt het een drempel om problemen te benoemen. Anderzijds is het een manier om problemen te ontkennen. Terwijl voor een goede integratie in Nederland -waarbij de verschillende culturen elkaar leren kennen en begrijpen- juist het uiten van verschillen, benoemen van problemen en incasseren van kritieken van essentieel belang zijn.

De trekkers van de EigenWIJzebuurten.nl

De trekker is van essentieel belang bij het doorbreken van de apathie die in de buurt heerst. De trekkers geven vaak het goede voorbeeld, en de rest volgt. Een trekker is te karakteriseren als enthousiast, vastberaden en eigenwijs. Alle trekkers hechten veel belang aan hun buurt en de contacten in die buurt. In de belangrijke rol van trekkers lopen zij het risico overvraagd te worden.

De EigenWIJze contacten

De hoofdvraag van dit onderzoek *'In welke mate draagt EigenWIJzebuurten.nl bij aan nieuwe positieve contacten tussen buurtbewoners?'* kan aan de hand van onderstaande beantwoord worden. Buurten voor en na EigenWIJzebuurten.nl activiteiten, zo schetsen de geïnterviewden, is dat van een straat van langs elkaar heen levende eilandjes naar een buurt waarin mensen elkaar groeten, een praatje maken en waarin vertrouwen op de behulpzaamheid van de goede buur is ontstaan.

Als gevolg hiervan voelt de buurt vertrouwd, veilig en warm. De warme, positieve contacten uit zich niet in kleffe omgangsvormen. Hoewel in een enkel geval intieme vriendschappen ontstaan, hebben mensen weinig behoefte voortdurend bij elkaar op de koffie te komen. Het incidentele karakter van de contacten blijft behouden. De grote verandering gaat schuil in het gevoel over deze contacten. Het beeld wat men van de buren heeft, verandert hierdoor in positieve zin. Het onbekende van voorheen maakte niet alleen onbemind, maar gaf ook een zekere angst. Zeker wanneer de buren er andere gewoontes op na houden, zoals tuinen niet aanharken, kinderen tot laat buiten laten spelen of tot in de nacht muziek draaien, boezemt dit vooroordelen in: die mensen zullen wel niet deugen.

Ten aanzien van allochtonen is een afwezige band met de buurt een voedingsbodemp voor negatieve vooroordelen. Uit de interviews blijkt dat aanwezigheid op de buurtbarbecues en andere activiteiten een positieve uitwerking heeft. Allochtonen of autochtonen worden zichtbaar, autochtonen en allochtonen leren dat ze het gezellig met elkaar hebben. Uitwisseling van biografische achtergronden leidt tot meer begrip en onderlinge (directe en indirecte) problemen worden bespreekbaar. De aanwezigheid van verschillende etniciteiten op de activiteiten heeft met andere woorden een mogelijk overbruggend effect. Doordat de (interculturele) contacten in de regel blijven steken op de trede van groeten, gaat het te ver om over verbindende effecten te spreken. Daarvoor zijn de relaties die zijn gelegd te licht².

Zoals een actieve buurtbewoner het treffend zei *“dat mensen elkaar wat aandacht geven. Dat je niet als een blind paard langs elkaar heen loopt terwijl je al 10 jaar naast elkaar woont. Dat lijkt me leuk als je dat kan bereiken.”*

Door een aantal uitspraken in de interviews is zelfs de suggestie gewekt dat de lichtheid van de relaties voor het overbruggen een pré is. Op de activiteiten leren buurtbewoners elkaar van hun beste en gezelligste manier kennen. De ontspannen sfeer van eten, drinken en spelen biedt ruimte voor toenadering. Het samen organiseren van activiteiten vormt een grotere uitdaging. Door zich hier op toe te

² Er zijn geen stevige knopen gelegd. Buurtbewoners verhouden zich tot elkaar als zijnde zwakke magneten. Komen ze bij elkaar in de buurt, trekken ze tijdelijk met elkaar op (groeten, praatje, aanwezigheid op activiteiten) om daarna weer de eigen baan te vervolgen. De metafoor volgend, kan je stellen dat dankzij de activiteiten de polariteit is omgedraaid. Stoten ze elkaar -door vooroordelen en onbekendheid- bij incidentele ontmoetingsmomenten af, daar bestaat nu juist een positieve aantrekkingskracht.

leggen, verbinden mensen zich aan elkaar. Er ontstaan verwachtingen, verplichtingen en verschillen van mening. Juist in de intensieve samenwerking verwijderen zich af en toe de oevers van het verschil elkaar in plaats van dat er bruggen ontstaan. Bepaalde vooroordelen worden bevestigd of er ontstaan nieuwe. Intensieve samenwerking verloopt in de regel soepeler tussen homogene groepen met soms duurzame en intieme contacten tot gevolg, terwijl samenwerking in heterogene groepen moeizamer is en in een aantal gevallen zelfs tot verwijdering kan leiden.

Contacten met beroepskrachten

EigenWIJze actieve bewoners blijken vaak negatief te zijn over de contacten met beroepskrachten. Veelal balen zij van de bureaucratie die er heerst en voelen zij zich tegengewerkt in hun plannen. In plaats van dat de actieve rol van de bewoners hen dichterbij de instanties (gemeentes ed.) brengt, lijkt deze kloof juist te groeien.

In andere gevallen is het contact wel positief, met name voor die EigenWIJze actieve bewoners die georganiseerd zijn als buurtvereniging of commissie. Wanneer het contact positief is, lijkt dit contact zeer waardevol.

Bijdrage van EigenWIJzebuurten.nl

De EigenWIJze buurtbewoners zijn zeer te spreken over het concept van EigenWIJzebuurten.nl en over de begeleiding die zij ontvangen. Wel geven sommige geïnterviewden aan dat het beperkte budget weinig ruimte geeft voor uitbreiding. Ook noemen geïnterviewden dat het waardevol is als er meer samenwerking tussen teams en andere buurten mogelijk wordt gemaakt. Als er meer uitwisseling is, voorkom je dat het wiel telkens opnieuw wordt uitgevonden.

2. Conclusies en aanbevelingen

De vraag: “*In welke mate draagt EigenWIJzebuurten.nl bij aan (nieuwe) positieve contacten tussen buurtbewoners?*”, kan in één zin worden beantwoord. De activiteiten zorgen ervoor dat mensen niet langer langs elkaar heen leven, maar zij raken niet zo met elkaar verbonden dat ze dagelijks bij elkaar op de koffie gaan. De bewoners van de interetnische buurtsamenlevingen gaan elkaar groeten en maken een praatje op straat. Er ontstaat een lichte vorm van sociale cohesie waarin gerekend kan worden op de goede buur maar waarin de individualiteit behouden blijft.

Contacten - De buurtteams organiseren voornamelijk op ontmoeting en gezelligheid georiënteerde activiteiten. De contacten die hier ontstaan zijn positief. Buurtbewoners, autochtoon en allochtoon, maken op een positieve manier kennis met elkaar waardoor bruggen worden geslagen. Buurtbewoners hebben weinig behoefte om zich echt met elkaar te verbinden en koesteren hun individuele vrijheid in de buurt. Wat ze willen en wat op de activiteiten ontstaan zijn lichte en losse contacten zoals groeten en een praatje maken op straat. Het oogt als een klein verschil, maar het is precies waar de geïndividualiseerde bewoners behoefte aan hebben. Buurten voelen daardoor warmer, vertrouwder en veiliger.

Blijf de op gezelligheid gerichte ontmoetingen stimuleren.

De lichtheid van de contacten kan zelfs als een pré gezien worden omdat juist in meer intensievere contacten risico's schuil gaan van botsende verwachtingen, verplichtingen en verschillen van mening. Bepaalde negatieve oordelen kunnen ontstaan of bevestigd worden.

Wil niet teveel en houd verwachtingen bescheiden.

De contacten met beroepskrachten blijken vaak negatief. Het blijft onduidelijk waar het nu precies misgaat tussen bewoners, gemeente en andere beroepskrachten. Willen bewoners te veel of zijn de beroepskrachten onwillig? De communicatie tussen burger en beroepskracht verloopt niet als gewenst, en dit leidt tot een grotere kloof tussen deze twee partijen.

Bekijk mogelijkheden tot het verkleinen van de kloof tussen burger en beroepskracht.

Bijdrage EigenWIJzebuurten.nl - De betrokken zijn bijzonder tevreden over de begeleiding. Deze kan je als persoonlijk, pro-actief en positief omschrijven. Uit de laagdrempelige toekenning van de 500 euro spreekt bovendien een groot vertrouwen die EigenWIJzebuurten.nl onderscheidt van andere instanties. Het geldbedrag zelf kan gezien worden als een aanzet tot of aanvulling van (bestaande) activiteiten. Met andere woorden: EigenWIJzebuurten.nl komt nooit alleen!

Ga op dezelfde voet verder ...

De positieve beoordeling biedt ruimte voor uitbreidingen. Trekkers noemen bijvoorbeeld groeimogelijkheden in het beschikbare budget, zien mogelijkheden in het samenwerken met andere buurten, en een bemiddelende rol ten aanzien van beroepskrachten.

... en denk na over nieuwe mogelijkheden!

De trekkers - De trekkers spelen een zeer belangrijke en bepalende rol in de buurt. Niet alleen nemen zij het voortouw om actief te worden en contacten te initiëren, ook geven zij andere buurtbewoners het goede voorbeeld. Zo dragen zij bij aan de leefbaarheid en sociale cohesie van de buurt. De bepalende rol van de trekkers kan ook een keerzijde hebben. Trekkers kunnen als bemoeial worden ervaren.

Blijf de trekkers en buurtteams waarderen! Help de trekkers oog te houden voor de buurt en niet alleen hun visie op de buurt.

Op de trekkers komt veel af. Enerzijds eisen zij dit op, anderzijds zoeken buurtbewoners en instanties hen ook gewillig op. Hierdoor dreigt overvragen. Trekkers zijn en blijven vrijwilligers en geen beroepskrachten.

Waak voor overvragen!

Gebrek aan voorzieningen	Gemiddelde: 4.9 (veel spreiding)
Gebrek aan contact met de buren	Gemiddelde: 4.0 (weinig spreiding)
Overlast van de buren	Gemiddelde: 3.8 (weinig spreiding)
Onveiligheid op straat	Gemiddelde: 4.6 (veel spreiding)

De EigenWIJzebuurten.nl (hierna te noemen: EWB) activiteiten

10. De EWB activiteiten die in uw buurt zijn georganiseerd waren gericht op:

Ontmoeting (kennismaking)	Gemiddelde: 8.7 (zeer weinig spreiding)
Gedeelde interesse	Gemiddelde: 7.2 (weinig spreiding)
Leefbaarheid	Gemiddelde: 8.1 (weinig spreiding)

11. In welke mate wordt uw motivatie om een EWB activiteit te organiseren bepaald door onderstaande factoren:

Verminderen langs elkaar heen leven	Gemiddelde: 8.1 (weinig spreiding)
Verbeteren van multicultureel contact	Gemiddelde: 8.3 (weinig spreiding)
Verbeteren van de leefbaarheid	Gemiddelde: 8.6 (zeer weinig spreiding)
Gezelligheid	Gemiddelde: 8.7 (zeer weinig spreiding)

12. Hoe beoordeelt u de EWB activiteiten die zijn georganiseerd?

Gemiddelde: 8.5 (zeer weinig spreiding)

13. Heeft u nieuwe mensen leren kennen op de EWB activiteiten?

Gemiddelde: 8.2 (zeer weinig spreiding)

14. Op de EWB activiteiten waren mensen aanwezig met gemengde achtergronden als het gaat om:

Inkomen	Gemiddelde: 7.1 (weinig spreiding)
Etniciteit	Gemiddelde: 7.3 (weinig spreiding)
Leeftijd	Gemiddelde: 7.1 (veel spreiding)
Leefstijl	Gemiddelde: 7.3 (veel spreiding)

15. Bent u anders gaan denken over uw buren dankzij de EWB activiteiten?

Gemiddelde: 6.2 (veel spreiding)

16. De contacten die u door EWB heeft opgedaan zijn (Negatief/Positief):

Gemiddelde: 8.4 (zeer weinig spreiding)

17. Door de EWB activiteiten ziet u uw buren nu (Minder/Meer):

Gemiddelde: 7.5 (weinig spreiding)

18. De contacten die u heeft opgedaan door EWB uiten zich in:

Burenruzie	Gemiddelde: 1.6 (weinig spreiding)
Elkaar zo veel mogelijk ontlopen	Gemiddelde: 1.9 (weinig spreiding)
Elkaar niet meer groeten	Gemiddelde: 1.9 (weinig spreiding)
Zelfde als daarvoor	Gemiddelde: 4.7 (veel spreiding)
Elkaar groeten op straat	Gemiddelde: 8.0 (weinig spreiding)
Praatje op straat	Gemiddelde: 7.9 (weinig spreiding)
Bij elkaar op bezoek komen	Gemiddelde: 5.8 (veel spreiding)
Samen dingen ondernemen	Gemiddelde: 7.1 (veel spreiding)
Samen actief inzetten voor de buurt	Gemiddelde: 7.3 (veel spreiding)
Vriendschap	Gemiddelde: 6.6 (veel spreiding)

19. Door de EWB activiteiten is het beeld dat u van uw burens heeft nu (Negatiever/Positiever):

Gemiddelde: 7.6 (zeer weinig spreiding)

20. Door de EWB activiteit..

Levens burens meer langs elkaar heen Gemiddelde: 2.7 (weinig spreiding)

Is het multiculturele contact verbeterd Gemiddelde: 6.7 (veel spreiding)

Is de leefbaarheid verbeterd Gemiddelde: 7.1 (weinig spreiding)

Is er een gezellige activiteit geweest Gemiddelde: 7.9 (weinig spreiding)

21. Door de EWB activiteit..

Kan ik beter samenwerken Gemiddelde: 6.9 (weinig spreiding)

Kan ik beter activiteiten organiseren Gemiddelde: 7.4 (weinig spreiding)

Kan ik beter omgaan met verschillende meningen en werkwijzen Gemiddelde: 7.0 (weinig spreiding)

Sta ik meer open voor anderen Gemiddelde: 7.2 (weinig spreiding)

Begeleiding vanuit EWB

22. Hoe tevreden bent u met de begeleiding die u vanuit EWB heeft ontvangen?

Gemiddelde: 8.3 (zeer weinig spreiding)

23. Hoe tevreden bent u over de projectmedewerkers, wat betreft hun

Mate van bereikbaarheid Gemiddelde: 8.4 (zeer weinig spreiding)

Het meedenken Gemiddelde: 8.0 (weinig spreiding)

Snelheid van handelen Gemiddelde: 8.2 (zeer weinig spreiding)

Persoonlijke ondersteuning Gemiddelde: 8.1 (zeer weinig spreiding)